

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Приймальною комісією

Протокол № 5 від 29.03.2021 року

Голова Приймальної комісії

Віктор ОГНЕВ'ЮК

Програма фахового випробування зі спеціальної освіти та логопедії

Освітній рівень: другий (магістерський)
Спеціальність: 016 Спеціальна освіта
Освітня програма: 016.00.01 Логопедія
На основі: освітнього ступеня бакалавр, магістр, освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліст

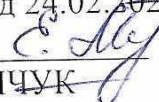
ПОГОДЖЕНО

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

Олексій ЖИЛЬЦОВ

РОЗГЛЯНУТО І ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри спеціальної
та інклюзивної освіти
протокол № 4 від 24.02.2021 р.

Зав. кафедри
Олена МАРТИНЧУК

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Відповідно до Правил прийому до Київського університету імені Бориса Грінченка у 2021 році абітурієнти при вступі на навчання за другим (магістерським) рівнем на основі базової вищої освіти зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта», освітньо-професійної програми «Логопедія» проходять фахове випробування зі спеціальної освіти та логопедії.

Програма фахового випробування передбачає дотримання співвідношення теоретичного компоненту, що проявляється у визначенні рівня сформованості базових знань та уявлень у галузі логопедії, логопсихології, спеціальної педагогіки, змісту сучасних корекційно-компенсаторних методик і технологій, та практичного, який передбачає володіння уміннями і навичками забезпечення корекційно-педагогічного супроводу освітнього процесу в спеціальних закладах освіти, закладах освіти з інклюзивною формою навчання, установах охорони здоров'я, реабілітаційних центрах тощо.

На фахове випробування виноситься зміст таких навчальних дисциплін:

- ✓ «Спеціальна педагогіка»
- ✓ «Спеціальна методика розвитку мовлення»
- ✓ «Спеціальна методика початкового навчання мови»
- ✓ «Інклюзивна освіта»
- ✓ «Спеціальна психологія»
- ✓ «Логопедія».

Студенти, які виявили бажання продовжити навчання за магістерською освітньою програмою «Логопедія» зі спеціальності 016 «Спеціальна освіта», повинні мати достатньо високий рівень теоретичних знань та практичних навичок з нормативних дисциплін циклу професійно-практичної підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю «Спеціальна освіта», освітньої програми «Логопедія».

Форма проведення – комбінована (тестова + усна).

Тривалість іспиту – 120 хвилин.

Критерії оцінювання: оцінюється за 200 бальною шкалою.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ВСТУПНИКІВ

Кількість балів (max - 200)	Критерії
180 – 200	Виставляється за глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих джерелах; вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їхньому взаємозв'язку і розвитку, чітко і лаконічно; логічно і послідовно відповідати на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.
160 – 179	Виставляється за ґрунтовні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язування практичних задач.
140 – 159	Виставляється за міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання, які, однак, містять певні неточності; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.
120 – 139	Виставляється за посередні знання навчального матеріалу, мало аргументовані відповіді, слабке застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач.
100 – 119	Виставляється за слабкі знання навчального матеріалу, неточні або мало аргументовані відповіді, з порушенням послідовності його викладання, за слабке застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач.
1 – 99	Виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, істотні помилки у відповідях на запитання, невміння орієнтуватися під час розв'язання практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.

СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Спеціальна педагогіка як галузь педагогічної науки про навчання, виховання і розвиток осіб з особливими освітніми потребами. Об'єкт, предмет, мета і завдання спеціальної педагогіки як науки. Зв'язок спеціальної педагогіки з іншими науками. Галузі спеціальної педагогіки (сурдопедагогіка, тифлопедагогіка, олігофренопедагогіка, логопедагогіка, психокорекційна педагогіка, ортопедагогіка, аутизмпедагогіка).

Сучасна термінологія в умовах оновленої гуманістичної парадигми спеціальної педагогіки. Основні поняття спеціальної педагогіки (порушення, дизонтогенез, корекція, компенсація, соціалізація, абілітація та реабілітація, корекційно-розвиткові послуги, корекційно-компенсаторна робота, корекційна спрямованість навчання; особливі освітні потреби, особи з особливими освітніми потребами, підтримка, супровід, раннє втручання, стратегії втручання тощо).

Теоретичні засади спеціальної педагогіки (дефектології). Наукові концепції Л.С. Виготського та їх значення для становлення і розвитку спеціальної педагогіки (дефектології). Концепція про культурно-історичне походження психіки та формування вищих психічних функцій, концепція про загальні та специфічні закономірності психічного розвитку в нормі та патології, концепція про провідну роль навчання в розвитку дитини.

Періодизація еволюції ставлення суспільства і держави до осіб з порушеннями психофізичного розвитку; етапи становлення і розвитку національних систем спеціальної освіти (за періодизацією М.М. Малофєєва).

Етапи розвитку освіти дітей з особливими потребами за часів незалежності України (за періодизацією О.М. Таранченко). Соціокультурний контекст змін в освіті осіб з особливими потребами в Україні. Сучасний період розвитку освіти осіб з особливими освітніми потребами. Трансформаційні зміни спеціальної освіти в Україні.

Загальна характеристика порушень слуху. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями слуху. Система корекційно-компенсаторної допомоги людям з порушеннями слуху. Система освіти дітей з порушеннями слуху.

Загальна характеристика порушень зору. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями зору. Система корекційно-компенсаторної допомоги людям з порушеннями зору. Система освіти дітей з порушеннями зору.

Загальна характеристика ментальних порушень. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Система корекційно-компенсаторної допомоги людям з порушеннями інтелектуального розвитку. Система освіти дітей з порушеннями інтелектуального розвитку.

Загальне поняття про граничні форми інтелектуального порушення і затримку темпу психічного розвитку. Типологія затримок психічного розвитку (класифікація К.С. Лебединської). Психолого-педагогічна

характеристика дітей з труднощами у навчанні. Система корекційно-компенсаторної допомоги дітям з труднощами у навчанні.

Поняття про синдром дефіциту уваги та гіперактивності (СДУГ). Причини виникнення СДУГ. Ознаки СДУГ: зниження уваги, гіперактивність та імпульсивність. Клініко-психолого-педагогічна характеристика осіб зі СДУГ. Особливості корекційно-розвивальної роботи з дітьми зі СДУГ.

Загальна характеристика мовленнєвих порушень. Психолого-педагогічна характеристика дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Система логопедичної допомоги і закладів освіти для дітей з мовленнєвими порушеннями.

Загальна характеристика порушень опорно-рухового апарату. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями опорно-рухового апарату. Система корекційно-компенсаторної допомоги людям з порушеннями опорно-рухового апарату. Система освіти дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.

Загальна характеристика розладів аутистичного спектра. Клініко-психолого-педагогічна характеристика осіб з розладами аутистичного спектра. Система корекційно-компенсаторної допомоги дітям з розладами аутистичного спектра. Система освіти дітей з розладами аутистичного спектра. Можливості розвитку, освіти і соціалізації аутичних осіб.

Поняття про складні та множинні порушення. Загальна характеристика дітей зі складними та множинними порушеннями. Система корекційно-компенсаторної допомоги дітям зі складними та множинними порушеннями.

Логодидактика як галузь наукового знання. Принципи корекційно-педагогічного процесу. Особливості реалізації психофізіологічних принципів логопедичного впливу. Особливості реалізації психолого-педагогічних принципів. Основні фактори, що визначають форму навчання дітей. Форми організації процесу навчання та форми організації навчальних занять. Резерви ефективності уроку. Специфіка використання організаційних форм навчання в освітньому процесі спеціального навчального закладу.

Специфіка використання методів навчання дітей з тяжкими порушеннями мовлення. Основні недоліки методів навчання в спеціальній освітній установі і шляхи їхнього подолання.

Сучасний підходи до практики оцінювання. Основні методи та види оцінювання в сучасній школі.

Рекомендована література

1. Основи корекційної педагогіки: навч.-метод. посіб. / С.П. Миронова, О.В. Гаврилов, М.П. Матвєєва; за заг. ред. С.П. Миронової. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. 264 с.
2. Спеціальна педагогіка: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / О. В. Мартинчук, І. М. Маруненко, К. В. Луцько та ін.; за заг. ред. О.В. Мартинчук. К. : Київський ун-т імені Бориса Грінченка, 2018. 364 с.

3. Спеціальна педагогіка / Л.И. Аксенова, Б.А. Архипов, Л.И. Белякова и др.; под ред. Н.М. Назаровой. М. : Академия, 2010. 400с.
4. Спеціальна педагогіка : в 3 т. : учеб. пос. для студ. высш. учеб. заведений / под ред. Н.М. Назаровой. Т. 1: История специальной педагогики / Г.Н. Пенин, Н.М. Назарова. М.: Академия, 2007. 352 с.
5. Спеціальна педагогіка : в 3 т. : учеб. пос. для студ. высш. учеб. заведений / под ред. Н.М. Назаровой. Т. 2: Общие основы специальной педагогики / Н.М. Назарова, Л.И. Аксенова, Т.Г. Богданов, С.А. Морозов. М.: Издательский центр «Академия», 2008. 352 с.
6. Спеціальна педагогіка: в 3 т.: учеб. пос. для студ. высш. учеб. заведений / под ред. Н.М. Назаровой. Т. 3: Педагогические системы специального образования / Н.М. Назарова, Л.И. Аксенова, Л.В. Андреева и др. М.: Издательский центр «Академия», 2008. 400 с.
7. Тарасун В. Логодидактика. К. : Слово, 2011. 392 с.
8. Українська спеціальна педагогіка в персоналіях: навч. посіб. / За ред. В.І. Бондаря, В.М. Синьова. Запоріжжя: Вид-во Хортицької національної академії, 2021. 428 с.

СПЕЦІАЛЬНА МЕТОДИКА РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ

Предмет, завдання та методологічні основи курсу спеціальної методики розвитку мовлення. Розвиток мовлення і розвиток мислення. Природнича психофізіологічна основа мовлення (вчення І.П. Павлова, П.К. Анохіна, О.Р. Лурія, О.О. Леонтьєва). Психологічні основи спеціальної методики розвитку мовлення (вчення Л.С. Виготського, С.П. Рубінштейна, М.І. Жинкіна, Д.Б. Ельконіна, А.К. Маркової та інших). Мовознавство, лінгвістика як теоретичні основи методики розвитку та навчання рідної мови.

Поняття закономірностей засвоєння мови. Характеристика закономірностей засвоєння мови. Принципи навчання. Дидактичні принципи: загальні та спеціальні. Методичні принципи: загальні та часткові.

Завдання, зміст, форми розвитку мовлення дітей у спеціальному дошкільному закладі. Операційні компоненти розгорнутого мовлення. Засоби, методи та прийоми розвитку мовлення в спеціальному дошкільному навчальному закладі.

Поняття зв'язного та творчого мовлення. Речення як основна комунікативна одиниця мовлення. Поняття зв'язності та незв'язності мовлення (Л.С. Рубінштейн, А.М. Леушина). Види зв'язного мовлення. Діалогічне мовлення, визначення та форми. Монологічне мовлення, його характеристика. Поняття творчого зв'язного мовлення, його характеристика та місце в розвитку зв'язного мовлення. Мовленнєві уміння та навички, що забезпечують дитині необхідне структурне та смислове оформлення висловлювання.

Розвиток діалогічного мовлення. Спеціальна методика навчання бесіди. Характеристика та зміст діалогічного мовлення. Форми діалогічного мовлення. Спеціальна методика навчання дітей початковим формам діалогу. Зміст та структура бесід. Спеціальна методика їх проведення.

Спеціальна методика навчання дітей описам. Спеціальна методика навчання розповідання за картинами. Види розповідей у відповідності з типом картин. Значення навчання розповідання за серією сюжетних картинок та вимоги до них. Зміст сюжетних серій послідовних картинок. Види серій сюжетних картинок за ступенем складності розуміння послідовності розгортання сюжету. Послідовність навчання складання розповіді за серією сюжетних картинок. Завдання, які розв'язують під час складання розповіді.

Спеціальна методика навчання переказу художніх творів. Поняття переказу, його значення для розвитку зв'язного мовлення. Структура занять з переказу. Мета і зміст підготовчого етапу. Читання тексту твору. Розбір змісту твору. Переказ тексту. Види переказів. Аналіз та обговорення дитячих переказів.

Спеціальна методика навчання складання творчих розповідей. Поняття творчого розповідання. Класифікація творчих розповідей в залежності від використаного матеріалу і за змістом. Засоби вербальної творчості.

Спеціальна методика словникової роботи. Поняття та значення словникової роботи. Закономірності становлення слова у дітей. Методологічні основи збагачення словника дітей з ТПМ. Спеціальна методика формування пасивного та активного словника дітей. Завдання словникової роботи: загальні та спеціальні. Принципи словникової роботи. Зміст словникової роботи. Напрями логопедичної роботи з формування та розвитку словника. Формування синтаксичних зв'язків слів. Розвиток словотворення. Уточнення граматичного значення слова. Методи і прийоми словникової роботи.

Спеціальна методика формування граматичної будови мови. Поняття граматики, граматичних значень. Закономірності засвоєння граматичних значень дітьми дошкільного віку. Завдання та шляхи формування граматичної сторони мовлення у дітей із ТПМ.

Спеціальна методика формування морфологічної сторони мовлення у дітей із ТПМ. Особливості оволодіння дітьми категоріями морфології – числом, відмінком, родом, особами. Завдання та зміст формування морфологічної сторони мовлення. Етапи логопедичної роботи з формування словозміни у дошкільників з ТПМ. Послідовність роботи над реченням. Послідовність роботи з диференціації кожної граматичної форми. Навчання дітей навичкам використання прийменниково-відмінкових форм.

Спеціальна методика формування способів словотворення. Методологічні основи процесу словотворення у дітей. Зміст формування словотворення у дітей із ТПМ (за етапами навчання у відповідності з рівнем мовленнєвого недорозвинення). Особливості спеціальної методики формування граматичної системи словотворення у дітей із ТПМ.

Спеціальна методика формування синтаксичної сторони мовлення у дітей. Синтаксис як предмет вивчення. Словосполучення і речення як самостійні синтаксичні одиниці. Завдання та спеціальна методика навчання складання простих речень. Види та прийоми роботи. Спеціальна методика навчання складання складносурядних та складнопідрядних речень.

Осмислення значень сполучників сурядності та підрядності. Прийоми навчання оволодіння навичками конструювання складних речень.

Рекомендована література

1. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: підруч. / За ред. А.М. Богуш. К.: Вища школа, 2007. 542 с.
2. Дитина: освітня програма для дітей від 2 до 7 років / Наук. керівник проекту В.О. Огнев'юк. К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016.
3. Ефименкова Л.Н. Формирование речи у дошкольников. М.: Просвещение, 1981. 112 с.
4. Марченко І.С. Спеціальна методика початкового навчання української мови: навч.-метод. посіб. К: ВД «Слово», 2013. 285 с.
5. Миронова С.А. Развитие речи дошкольников на логопедических занятиях. М.: Просвещение, 1991.
6. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции. К.: ИСДО, 1995.
7. Теорія та методика розвитку рідної мови дітей: навчально-методичний посібник за кредитно-модульною системою організації навчального процесу для студентів напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта»/ В.С. Бенера, Н.В. Маліновська. К.: Видавничий Дім «Слово», 2014. 384 с.
8. Филичева Т.Б., Чевелева Н.А. Логопедическая работа в специальном детском саду. М.: Просвещение, 1987.

СПЕЦМЕТОДИКА ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ МОВИ

Предмет, мета та завдання спецметодики початкового навчання мови. Поняття про систему навчання мови дітей з порушеннями мовлення: загальна характеристика; науково-методологічні основи побудови системи навчання рідної мови у спеціальній школі для дітей із порушеннями мовлення.

Мета і завдання навчання дітей із ТПМ рідної мови. Зв'язок завдань навчання мови із загально-шкільними навчально-виховними завданнями. Навчання мови як засобу спілкування та знаряддя пізнавальної діяльності (формування та корекція мовлення) та вивчення рідної мови як предмету шкільного навчання.

Зміст та структура навчання мови в спеціальному закладі освіти для дітей з порушеннями мовлення. Програма з рідної мови для підготовчого-4 класів для дітей із порушеннями мовлення, принципи її побудови, огляд програмових вимог.

Методика формування звуковимови. Формування звукової сторони мовлення в онтогенезі. Характеристика вимовної сторони мовлення учнів із ТПМ, які вступають у підготовчий клас спеціальної школи. Значення та місце роботи з формування вимовних навичок в системі спеціального навчання рідної мови. Напрями логопедичної роботи з формування вимови у дітей з

порушеннями мовлення. Організація та методика проведення уроків з формування звукової сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення.

Спецметодика формування граматичної сторони мовлення. Особливості граматичної сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення. Специфіка формування граматичної сторони мовлення у дітей в процесі вивчення предмету українська мова в початковій школі.

Спецметодика розвитку словника у дітей з порушеннями мовлення. Закономірності засвоєння словника в нормі. Характеристика словникового запасу учнів, які поступають у підготовчий клас школи для дітей із ТПМ. Динаміка оволодіння словником у процесі навчання рідної мови. Поняття про словникову роботу в спеціальній школі.

Спецметодика формування граматичної сторони мовлення у дітей з порушеннями мовлення. Граматична будова мови та закономірності оволодіння нею в нормі. Характеристика граматичної будови мовлення учнів, які поступають у підготовчий клас спеціальної школи для дітей із ТПМ. Динаміка оволодіння граматичною будовою мови в процесі спеціального навчання. Сутність процесу практичного оволодіння граматичною будовою мови в умовах спеціального навчання. Поняття про систему роботи з формування граматичної будови мовлення. Спеціальна методика з формування в учнів граматичних узагальнень.

Спецметодика навчання грамоти. Поняття про грамоту. Завдання, зміст та специфіка роботи з навчання учнів із порушеннями мовлення грамоти. Необхідні передумови до оволодіння грамотою (поняття про готовність до навчання читання та письма). Сутність проблеми навчання елементарних навичок читання та письма дітей із ТПМ. Психолінгвістичні основи та психофізіологічні механізми читання та письма. Типові труднощі та помилки, які виникають в учнів із мовленнєвими порушеннями під час оволодіння грамотою та можливі шляхи їх подолання. Місце та значення занять з навчання читання та письма в системі спеціального навчання рідної мови. Послідовність вивчення звуків та букв, типів складів та слів за їх складовою будовою. Навчання грамоти як засіб розумового та мовленнєвого розвитку дітей із ТПМ. Структура процесу навчання грамоти в спеціальних закладах освіти. Характеристика добукварного періоду навчання грамоти. Букварний період навчання грамоти.

Спецметодика розвитку зв'язного мовлення. Завдання, зміст та організація роботи з розвитку зв'язного мовлення у дітей із порушеннями мовлення. Поняття про діалогічне та монологічне мовлення як основні складові компоненти зв'язного мовлення. Методика розвитку монологічного мовлення у дітей із порушеннями мовлення. Напрями та особливості методики розвитку діалогічного мовлення у дітей із порушеннями мовлення.

Рекомендована література

1. Вивчення української мови в підготовчих класах загальноосвітніх шкіл: методичні розробки / М.С. Вашуленко, Н.Ф. Скрипченко. К.; 1978. 212 с.
2. Прищепа К.С. Навчання грамоти. К.: "Форум", 2002.

3. Русский язык в школе для детей с тяжелыми нарушениями речи : учеб. пос. для студентов сред. спец. и высш. учеб. заведений, обучающихся по специальности «Логопедия» / под ред. А.А. Алмазовой, В.И. Селиверстова. М. : Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2011. 374 с.
4. Соботович Е.Ф. Нарушения речевого развития у детей и пути их коррекции: навч.-метод. пос. К.: ІСДО, 1995. 204 с.
5. Чередніченко Н.В. Початковий курс навчання української мови молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення : навч.-метод. посіб. К: Видавничий дім Слово, 2012. 208 с.
6. Чередніченко Н.В. Формування фонетико-графічної грамотності у молодших школярів із порушеннями мовленнєвого розвитку в умовах корекційного навчання: навч.-метод. посіб. / Н.В. Чередніченко, Д.М. Горбачова. К.: ДІА, 2016. 212 с.

СПЕЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ

Сутність спеціальної психології. Концепції та теорії інвалідизації. Історія становлення спеціальної психології. Предмет та задачі спеціальної психології. Взаємозв'язок спеціальної психології з іншими галузями психології та науками. Принципи спеціальної психології. Методи спеціальної психології. Чинники порушень у психічному розвитку. Класифікація порушень психічного розвитку.

Онтогенез та дизонтогенез. Сутність феномену порушення розвитку. Характеристика понять: норма, патологія, порушення, інвалідність. Структура порушення розвитку. Механізми формування системних порушень в розвитку психіки. Загальні та специфічні особливості відхилень розвитку. Компенсація, корекція та реабілітація як категорії спеціальної психології. Депривація як причина та наслідок порушення розвитку. Загальна характеристика особистісних особливостей дітей та підлітків з порушеннями розвитку.

Загальна характеристика дизонтогеній за типом ретардації. Класифікація психічного недорозвитку (за Д.М.Ісаєвим): астенічна, атонічна, дисфорічна, стенічна. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Особистісні особливості дитини з порушеннями розумового розвитку.

Загальна характеристика психічного розвитку дітей з ЗПР. Особливості моторики, пізнавальних процесів, емоційно-вольової сфери при затримці психічного розвитку. Компенсаторні можливості дітей із ЗПР.

Загальна характеристика психічного розвитку дітей з порушеннями слуху: особливості пізнавальних процесів, емоційно-вольової сфери, психомоторики. Загальна характеристика особливостей психічного розвитку дітей з порушеннями зору. Характеристика особистості дитини при сенсорних порушеннях. Загальна характеристика психічного розвитку дітей з ДЦП. Характеристика особистості дитини з порушеннями опорно-рухового апарату.

Предмет та об'єкт логопсихології як галузі психологічної науки. Завдання логопсихології. Принципи логопсихології. Внутрішньо- та міжпредметні зв'язки логопсихології. Наукові, практичні та методологічні

передумови виділення логопсихології в самостійну галузь психологічного знання. Історичні аспекти становлення логопсихології: проблематика та персоналії.

Психофізіологічні основи логопсихології (І. Павлов, О. Лурія, О. Хомська, Л. Цветкова, А. Семенович, М. Бернштейн та інші). Лінгвістичні основи логопсихології (К. Бюлер, О. Потєбня та інші). Значення концепцій Л. Виготського для розвитку логопсихології. Сутність потреби у спілкуванні. Рівні розвитку потреби спілкування за М. Лісіною. Мотиви та засоби спілкування.

Загальна характеристика психічних явищ. Сутність структури психічного. Загальна характеристика сприймання: види, характеристики, властивості. Зв'язок сприймання з мовленням. Особливості сприймання при порушеннях мовлення. Загальна характеристика уваги. Особливості уваги при порушеннях мовлення. Загальна характеристика пам'яті. Особливості пам'яті при порушеннях мовлення. Основні аспекти мислення. Особливості мисленнєвої діяльності при порушеннях мовлення. Особливості уяви та її специфіка при порушеннях мовлення.

Поведінкові особливості дітей з ТПМ. Самооцінка дітей з порушеннями мовлення. Особливості мотиваційної сфери. Особливості емоційної сфери дітей з ТПМ. Особливості вольової сфери дітей з порушеннями мовлення.

Характеристика спілкування дітей з ТПМ. Типи комунікативної діяльності дітей із системними порушеннями мовлення. Міжособистісні стосунки у групах дітей з мовленнєвими порушеннями. Особливості міжособистісних сімейних стосунків. Соціалізація та адаптація осіб з мовленнєвими порушеннями.

Психологічні особливості ігрової та навчальної діяльності дітей з порушеннями мовлення.

Рекомендована література

1. Бочелюк В.Й., Турубарова А.В. Психологія людини з обмеженими можливостями: навч. посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 264 с. – Режим доступу: <https://westudents.com.ua/knigi/528-psihologiya-lyudini-z-obmejenimi-mojlivostyami-bochelyuk-vy.html>
2. Выготский Л.С. Основы дефектологии. Учебники для вузов ./ Выготский Л.С. – СПб.: 2003. – 654 с. – Режим доступу: <http://www.klex.ru/t1>
3. Государев Н.А. Специальная психология: Учебное пособие. – М. : Ось-89. 2008. – 288 с. – Режим доступу: <http://www.klex.ru/b93>
4. Кобильченко В., Омельченко І. Спеціальна психологія: підручник. Київ: ВЦ "Академія", 2020. 223 с.
5. Мартиненко І.В. Логопсихологія: курс лекцій. Навчальний посібник. 2 вид., виправл. і доповн. – К.: ДІА, 2016. – 116 с.
6. Основы специальной психологии: учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / Л.В. Кузнецова, Л.И. Переслени, Л.И. Солнцева и др.; Под ред.

- Л.В. Кузнецовой. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. — 480 с. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/4017919/>
7. Сак Т.В., Конопляста С.Ю. Логопсихологія: Навчально-методичний посібник. – Київ, Знання, 2009.
 8. Селиверстов В.И. Дошкольная логопсихология: учебник. – С.-П.: Питер, 2010. – 321с.
 9. Специальная психология: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В. И. Лубовский, Т. В. Розанова, Л. И. Солнцева и др.; Под ред. В.И. Лубовского. — 2-е изд., испр. – М.: Издательский центр «Академия», 2005. — 464 с. – Режим доступу: <http://www.klex.ru/cog>

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА

Освітня інтеграція: концептуальні рамки. Концепція нормалізації та теорія включення як підґрунтя для забезпечення рівних шансів у навчанні, вихованні та розвитку для всіх дітей. Середовище, дружнє для дитини, у межах концепції ЮНІСЕФ. Підходи до освіти: особливості традиційного та інклюзивного підходів до освіти. Соціальна та медична моделі розуміння інвалідності. Інклюзивна освіта : основні принципи, переваги, існуючі виклики.

Основні міжнародні документи у галузі прав людини, міжнародне законодавство у сфері освіти дітей з особливими освітніми програмами: Конвенція ООН про права дитини, Конвенція ООН про права людей з інвалідністю. Досвід упровадження інклюзивної освіти у західноєвропейських системах загальної середньої освіти. Досвід упровадження інклюзивної освіти у країнах пострадянського простору.

Національне законодавство у сфері освіти дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Освітні законодавчі документи України у сфері освіти та соціального захисту. Сучасна освітня нормативно-правова база інклюзивної освіти. Концепція Нової української школи. Упровадження інклюзивної освіти у межах реалізації Концепції Нової української школи. Цінності інклюзивної освіти.

Характеристика державних освітніх структур і закладів, які забезпечують освіту дітей з ООП в Україні. Аналіз системи надання освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами. Особливості впровадження інклюзивного навчання в Україні, ресурсні можливості спеціальної освіти. Діяльність інклюзивно-ресурсних центрів в Україні.

Доступність і концепція універсального дизайну як важливі умови забезпечення інклюзивної освіти. Основні підходи до застосування концепції універсального дизайну у навчанні. Особливості інклюзивного освітнього середовища, його зміст, структура і роль у формуванні особистості дітей.

Поняття про психолого-педагогічний супровід дитини з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому просторі. Психолого-педагогічні

та корекційно-розвиткові послуги. Склад та функції міждисциплінарної команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами у закладі загальної середньої та дошкільної освіти.

Поняття про особливі освітні потреби. Класифікація особливих освітніх потреб ЮНЕСКО. Підходи до особливих освітніх потреб у Міжнародній Класифікації Функціонування, Обмежень Можливостей і Здоров'я.

Класифікація дітей за українським законодавством, яким необхідно надавати особливі освітні потреби. Особливі освітні потреби, пов'язані з особливою організацією освітнього процесу. Особливі освітні потреби, пов'язані з адаптацією змісту загальної освітньої програми. Особливі освітні потреби, пов'язані з адаптацією способів подання навчального матеріалу. Особливі освітні потреби, пов'язані з подоланням труднощів у розвитку, соціалізації та адаптації.

Особливості організації освітнього процесу в інклюзивному закладі освіти: розроблення і реалізація Індивідуальної програми розвитку, надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг, створення інклюзивного освітнього середовища, подолання бар'єрів на шляху організації та впровадження інклюзивного навчання, професійне співробітництво в інклюзивному закладі освіти.

Основні завдання та роль асистента вчителя. Функції асистента вчителя: організаційні, навчально-розвивальні, діагностичні, прогностичні, консультативні. Педагогічна етика. Компетентності асистента вчителя: знання, уміння, особистісні характеристики. Формування ефективних стосунків між учителем та асистентом учителя. Роль асистента вчителя у забезпеченні навчальних та інших потреб учнів. Порівняння обов'язків учителя та асистента вчителя.

Професійне співробітництво як одна з основних умов ефективного інклюзивного навчання і виховання дітей з психофізичним и порушеннями. Організація діяльності міждисциплінарної команди фахівців інклюзивного навчального закладу. Специфіка співробітництва різних фахівців в інклюзивній школі. Місце вчителя-логопеда у структурі професійного співробітництва.

Рекомендована література

1. Асистент вчителя у закладі загальної середньої освіти з інклюзивною формою навчання: навч.-метод. посіб. / А.А. Колупаєва та ін. Харків: Вид-во «Ранок», 2019. 216 с.
2. Асистент учителя в інклюзивному класі: навч.-метод. посіб. / Н.М. Дятленко, Н.З. Софій, О.В. Мартинчук, Ю.М. Найда; під заг. ред. М.Ф. Войцехівського. К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с.
3. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. / Тім Лорман, Джоан Депплер, Девід Харві; пер. з англ. К.: СПД-ФО Парашин І.С., 2010. 296 с.
4. Колупаєва А.А. Діти з особливими потребами та організація їх навчання: навч.-метод. посіб. / А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук. К.: Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. 273 с.

5. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. / За заг. ред. А.А. Колупаєвої. К.: «А.С.К.», 2012. – 307 с.
6. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навч.-метод. посібник / За заг. ред. М. Порошенко та ін. К. : 2018. 252 с.
7. Пономаренко В., Воронцова Т., Сакович О. Безпечна і дружня до дитини школа в контексті реформи «НУШ». К. : Алатон, 2020. 64 с.
8. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навч. посіб. – К. : ТОВ «Агенство «Україна», 2019. – 300 с. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/inkluzyvne-navchannya/posibniki/inklyuziyavnz.pdf>
9. Прохоренко Л.І., Бабяк В.В., Засенко В.В., Ярмола Н.А. Учні початкових класів із особливими освітніми потребами: навчання та супровід: навч.-метод. посіб. Харків: Вид-во «Ранок», 2020. 160 с.
10. Ферт О.Г. Інклюзія дітей з порушеннями психічного розвитку: монографія. Львів: Вид. центр ЛГУ ім. І. Франка. 2020. 432 с.

ЛОГОПЕДІЯ

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛОГОПЕДІЇ

Логопедія як наука про порушення мовлення, про методи їхнього попередження, виявлення та подолання засобами спеціального навчання та виховання. Об'єкт і предмет, мета і завдання логопедії як науки. Зв'язок логопедії з іншими науками та їхнього значення для розвитку теорії і практики логопедії. Причини мовленнєвих порушень. Лінгвістичний, медико-біологічний та психолого-педагогічний підходи до аналізу мовленнєвих порушень. Сучасні клініко-педагогічна та психолого-педагогічна класифікації мовленнєвих порушень.

ДИСЛАЛІЯ

Визначення дислалії. Класифікація дислалії відповідно до причин, механізмів, кількісних та якісних проявів порушень звуковимови. Функціональна дислалія, її форми відповідно до порушення психофізіологічного механізму; симптоматика. Органічна дислалія, її зумовленість аномаліями будови артикуляційного апарату. Мета, зміст та методика обстеження дитини з дислалією. Принципи, зміст та методи логопедичної роботи, спрямованої на формування правильної вимови звуків. Характеристика основних етапів логопедичної роботи над звуком: формування первинних вимовних умінь та навичок, постановки звуків і їх автоматизації, диференціації та введення у зв'язне мовлення. Недоліки вимови приголосних звуків та методика їхнього подолання.

ДИЗАРТРІЯ

Поняття про дизартрію, анартрію. Характеристика ступенів прояву та різновидів неврологічної патології як основи виникнення дизартрії. Основні порушення при дизартрії (структура дефекту). Класифікації дизартрії. Особливості когнітивного та психосоціального розвитку при дизартрії. Сучасні уявлення про легкі дизартричні розлади. Комплексний підхід до

діагностики та реабілітації при дизартрії. Сутність всебічного обстеження та оцінки особливостей розвитку при дизартрії. Медико-психолого-педагогічний підхід до подолання порушень при дизартрії.

РИНОЛАЛІЯ

Визначення ринолалії. Анатомо-фізіологічні основи вивчення ринолалії. Характер ушкоджень мовленнєвого апарату при різних формах ринолалії. Сучасні уявлення про етіологію та патогенез внутрішніх незрощень губи та піднебіння. Сучасні клінічні підходи до лікування і медичної реабілітації дитини із ВНГП. Медико-психолого-педагогічна допомога дітям з ВНГП в Україні і закордоном. Психолого-педагогічна характеристика дітей з ринолалією. Первинні і вторинні порушення при ринолалії. Класифікація ринолалії. Основні форми ринолалії. Етіологія «відкритої» і «закритої» ринолалії. Симптоматика форм «відкритої», «закритої» і «змішаної» форм ринолалії. Характеристика і співвідношення мовленнєвих та немовленнєвих симптомів. Особливості фізичного, психічного та мовленнєвого розвитку дітей із ринолалією. Обстеження мовлення дітей з ринолалією. Методика логопедичної роботи з корекції ринолалії у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

ФОНЕТИКО-ФОНЕМАТИЧНИЙ НЕДОРОЗВИТОК МОВЛЕННЯ (ФФНМ)

Визначення фонетико-фонематичного недорозвинення мовлення. Екзогенні та ендогенні фактори в етіології ФФНМ. Формування фонематичної сторони мовлення в онтогенезі. Психолого-педагогічна характеристика дітей із ФФНМ. Обстеження фонетико-фонематичної складової мовлення у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Методика логопедичної роботи з корекції ФФНМ у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

ЗАГАЛЬНИЙ НЕДОРОЗВИТОК МОВЛЕННЯ (ЗНМ)

Поняття про ЗНМ. Поняття про системний недорозвиток мовлення. Визначення загального недорозвитку мовлення, відмежування його від інших форм мовленнєвих порушень. Етіологія ЗНМ. Психологічні механізми розвитку мовлення в онтогенезі. Загальнофункціональні механізми мовлення. Психологічні механізми розвитку лексичної та граматичної сторін мовлення. Нормативні показники та критерії оцінювання стану сформованості лексичної сторони мовлення дитини. Нормативні показники та критерії оцінювання стану сформованості граматичної сторони мовлення дитини. Специфічні відхилення в формуванні всіх компонентів мовленнєвої системи при ЗНМ: фонетико-фонематичної; лексичної; граматичної; зв'язного мовлення. Особливості немовленнєвих функцій у дітей. Рівні загального недорозвитку мовлення (за Р.Є. Левіною). Обстеження мовлення дітей із ЗНМ. Зміст та методика логопедичної роботи при ЗНМ.

ПОРУШЕННЯ ТЕМПО-РИТМІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ МОВЛЕННЯ

Поняття, причини виникнення та симптоматика заїкання. Клініко-фізіологічна характеристика заїкання. Фізіологія заїкання. Симптоматика заїкання. Класифікація заїкання. Клінічне та психолого-педагогічне обстеження дітей із заїканням. Комплексний підхід до подолання заїкання.

Сучасні методики та технології подолання заїкання у дітей, підлітків та дорослих. Профілактика заїкання. Поняття, причини виникнення та симптоматика порушень темпо-ритмічної складової мовлення. Класифікація темпо-ритмічних порушень.

АЛАЛІЯ

Визначення алалії. Причини, механізми алалії. Основні наукові напрями вивчення алалії на сучасному етапі. Анатомо-фізіологічний аспект вивчення алалій. Класифікації алалій за різними принципами (етіологічним, патогенетичним, психологічним, лінгвістичним, психолінгвістичним). Структура дефекту при алалії. Основні форми алалії (моторна, сенсорна), форми моторної алалії (аферентна та еферентна, змішана). Поняття моторної (експресивної) алалії. Особливості формування всіх компонентів мовленнєвої системи у дітей із моторною алалією. Діагностика дітей із алалією. Система корекційного впливу при моторній алалії. Поняття про сенсорну алалію. Диференційна діагностика сенсорної алалії. Система корекційно-виховного впливу при сенсорній алалії.

АФАЗІЯ

Визначення афазії, етіологія, механізми. Причини афазії. Характерні для афазії патогенні фактори. Співвідношення органічних і функціональних уражень, нейродинамічні перебудови. Механізми різних форм афазії. Афазія у дітей і дорослих. Класифікація афазій за різними принципами (етіологічним, патогенетичним, клінічним, психолінгвістичним). Основні форми афазій, їх характеристика (акустико-гностична, акустико-мнестична, семантична, динамічна, аферентна моторна, еферентна моторна, мішана форма). Мовленнєва симптоматика різних форм афазій. Немовленнєва симптоматика різних форм афазії. Діагностика мовленнєвих та немовленнєвих порушень при афазії. Система корекційно-відновлювальної роботи при афазії. Зміст та методики корекційно-відновлювальної роботи при різних формах афазії.

ОСОБЛИВОСТІ ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ ПРИ ПОРУШЕННЯХ ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ

Характеристика писемного мовлення з позицій психолінгвістичного підходу. Загальна характеристика порушень писемного мовлення. Симптоматика дисграфії, дислексії, дизорфографії. Класифікація дисграфії, дислексії та дизорфографії. Логопедичне вивчення дітей з помилками у процесі читання та письма. Діагностика дисграфії, дислексії, дизорфографії. Методика подолання фонетичних помилок у письмі дітей із дисграфією. Методика подолання графічних та оптико-просторових помилок у письмі молодших школярів. Корекційна робота з подолання морфологічних та синтаксичних помилок у дітей із дисграфією та дизорфографією. Корекція та розвиток психічних процесів та розумових операцій у дітей із дисграфією, дислексією та дизорфографією. Формування готовності до навчання грамоти у дошкільників із недостатнім рівнем розвитку передумов письма. Організація логопедичної роботи з профілактики порушень писемного мовлення у молодших школярів.

Рекомендована література

1. Волкова Л.С., Лалаева Р.И., Мастюкова Е.М. Логопедия: Учеб. пособие для студ. пед. ин-тов по спец. Дефектология. М., 2006.
2. Конопляста С.Ю. Ринологія від А до Я. К.: Вид. дім «Слово», 2015.
3. Програми з корекційно-розвиткової роботи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення. URL: <https://imzo.gov.ua/osvita/zagalno-serednya-osvita/korektsiyni-programi/korektsiyno-rozvitkovi-zanyattya-dlya-ditey-z-tyazhkimi-porushennyami-movlennya/>
4. Рібцун Ю.В. Учні початкових класів із тяжкими порушеннями мовлення: навч.-метод. посіб. Львів: Світ, 2020. 264 с.
5. Хрестоматія з логопедії: Історичні аспекти. Дислалія. Дизартрія. Ринологія : навч. посіб. / ред.: М.К. Шеремет, І.В. Мартиненко. – К.: КНТ, 2008. 380 с.
6. Чередніченко Н.В., Клименко І.В., Тенцер Л.В. Порушення письма у молодших школярів: діагностика та корекція: навч.-метод. посіб. К.: ДІА, 2018. 212 с.
7. Шеремет М.К. Логопедія: підручник. Вид. 3-тє, перер. та доповн. К.: Видавничий Дім «Слово», 2017. 776 с.
8. Шеремет М.К. Хрестоматія з логопедії: навч. посіб. Київ.: Вид-во «Книга-плюс», 2019. 496с.